

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Кафедра фізики і хімії твердого тіла

Проректор _____
" 15 " _____ 09 _____ 20 16 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна фізика. Молекулярна фізика

(шифр і назва навчальної дисципліни)

галузь знань 10 природничі науки

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність 104 фізика та астрономія,

105 прикладна фізика та наноматеріали

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____

(назва спеціалізації)

факультет фізико-технічний

(назва інституту, факультету)

Івано-Франківськ
2016

Робоча програма курсу «Загальна фізика. Молекулярна фізика» для студентів спеціальності 104 фізика та астрономія, 105 прикладна фізика та наноматеріали

„ ___ ” _____, 20__ р. – __ с.

Розробники: (вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

_____ Прокопів Володимир Васильович, завідувач кафедри фізики і хімії твердого тіла, кандидат фізико-математичних наук, професор.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фізики і хімії твердого тіла

Протокол від “ ___ ” _____ 2016 р. № _____

Завідувач кафедри _____ фізики і хімії твердого тіла

_____ (Прокопів В.В.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

“ ___ ” _____ 2016 р.

Схвалено методичною комісією факультету.

Протокол від “ _____ ” _____ 2016 р. № _____

“ ___ ” _____ 2016 р.

Голова _____
(підпис)

(Яцура М.М.)
(прізвище та ініціали)

Ó Прокопів В.В., 2016 рік
Ó ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2016 рік

1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 9	Галузь знань: <u>10 природничі науки</u> (шифр і назва)	Нормативна
Модулів – 1	Спеціальність: <u>104 фізика та астрономія,</u> <u>105 прикладна фізика та наноматеріали</u>	Рік підготовки: <u>1-й</u>
Змістових модулів – 1		Семестр
Індивідуальне науково-дослідне завдання		
Загальна кількість годин - <u>270</u>		<u>2-й</u>
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – <u>6</u> самостійної роботи студента – <u>8</u>	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>бакалавр</u>	Лекції <u>36 год.</u>
		Практичні, семінарські <u>36 год.</u>
		Лабораторні <u>30 год.</u>
		Самостійна робота <u>168 год.</u>
		Індивідуальні завдання:
		Вид контролю: <u>екзамен</u>

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

$$\text{для денної форми навчання} - 102/168 = 0,6$$

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: ознайомлення студентів із основами теорії будови речовини у різних агрегатних станах – газоподібний, рідкий, твердий, – зокрема із дослідними підтвердженнями молекулярно-кінетичної теорії. Ознайомлення студентів із статистичним і термодинамічним методами дослідження, необхідними для розв'язування задач і постановки фізичного експерименту.

Завдання курсу: засвоєння студентами основ теорії ідеальних газів, статистичних розподілів Максвелла і Больцмана, явищ переносу, методів термодинаміки до аналізу ізопроцесів і фазових переходів, властивостей реальних газів, рідин, рідких розчинів та твердих тіл; набуття навичок застосування теоретичних знань до розв'язку практичних задач з молекулярної фізики і термодинаміки.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- основне рівняння кінетичної теорії газів; термодинамічні величини;
- статистичний і термодинамічний метод опису речовини;
- кінетичні характеристики молекулярного руху;
- задачі термодинаміки (поняття роботи, теплоти, внутрішньої енергії);
- процеси в ідеальних газах;
- закони реального газу;
- фазові переходи, фазові діаграми;
- процеси, що відбуваються в рідких розчинах;
- молекулярний опис явищ в твердих тілах.

вміти:

- користуватися набутими знаннями при розгляді практичних задач;
- синтезувати знання з розділів даного курсу;
- узагальнювати теоретичні і практичні знання законів молекулярної теорії речовини.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1.	Молекулярно-кінетичні уявлення про речовину
Тема 2.	Основне рівняння кінетичної теорії газів
Тема 3.	Рівняння стану ідеального газу
Тема 4.	Основні закони ідеального газу
Тема 5.	Розподіл швидкостей молекул за Максвеллом
Тема 6.	Барометрична формула. Закон Максвелла-Больцмана
Тема 7.	Число зіткнень і довжина вільного пробігу молекул
Тема 8.	Теплопровідність газів
Тема 9.	Дифузія газів
Тема 10.	Внутрішнє тертя в газах
Тема 11.	Перше начало термодинаміки.
Тема 12.	Політропні процеси в ідеальних газах.
Тема 13.	Робота при ізопроцесах.
Тема 14.	Друге начало термодинаміки.
Тема 15.	Ентропія. Третє начало термодинаміки.
Тема 16.	Реальні гази. Ефект Джоуля-Томсона.

Тема 17. Рідини. Рідкі розчини.

Тема 18. Тверді тіла.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	Усно-го	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5		7
Тема 1. Молекулярно-кінетичні уявлення про речовину	12	2	2	4		4
Тема 2. Основне рівняння кінетичної теорії газів	14	2	2			10
Тема 3. Рівняння стану ідеального газу	14	2	2			10
Тема 4. Основні закони ідеального газу	14	2	2			10
Тема 5. Розподіл швидкостей молекул за Максвеллом	14	2	2			10
Тема 6. Барометрична формула. Закон Максвелла-Больцмана	14	2	2			10
Тема 7. Число зіткнень і довжина вільного пробігу молекул	14	2	2	2		8
Тема 8. Теплопровідність газів	12	2	2			8
Тема 9. Дифузія газів	12	2	2			8
Тема 10. Внутрішнє тертя в газах	16	2	2	2		10
Тема 11. Перше начало термодинаміки. Теплоємність газів.	16	2	2	2		10
Тема 12. Політропні процеси в ідеальних газах.	14	2	2			10
Тема 13. Робота при ізопроцесах.	14	2	2			10
Тема 14. Друге начало термодинаміки.	14	2	2			10
Тема 15. Ентропія. Третє начало термодинаміки.	16	2	2	2		10
Тема 16. Реальні гази. Ефект Джоуля-Томсона.	16	2	2	2		10
Тема 17. Рідини. Рідкі розчини.	24	2	2	10		10
Тема 18. Тверді тіла.	20	2	2	6		10
Усього годин	270	36	36	30		168

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Тема 1. Молекулярно-кінетичні уявлення про речовину	2
	Тема 2. Основне рівняння кінетичної теорії газів	2
	Тема 3. Рівняння стану ідеального газу	2
	Тема 4. Основні закони ідеального газу	2

	Тема 5. Розподіл швидкостей молекул за Максвеллом	2
	Тема 6. Барометрична формула. Закон Максвелла-Больцмана	2
	Тема 7. Число зіткнень і довжина вільного пробігу молекул	2
	Тема 8. Теплопровідність газів	2
	Тема 9. Дифузія газів	2
	Тема 10. Внутрішнє тертя в газах	2
	Тема 11. Перше начало термодинаміки. Теплоємність газів.	2
	Тема 12. Політропні процеси в ідеальних газах.	2
	Тема 13. Робота при ізопроцесах.	2
	Тема 14. Друге начало термодинаміки.	2
	Тема 15. Ентропія. Третє начало термодинаміки.	2
	Тема 16. Реальні гази. Ефект Джоуля-Томсона.	2
	Тема 17. Рідини. Рідкі розчини.	2
	Тема 18. Тверді тіла.	2
	Разом	36

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Визначення розмірів молекул рицинової олії.	2
2	Перевірка основних та проміжних точок ртутного термометра.	2
3	Визначення середньої довжини вільного пробігу та ефективного діаметру молекул повітря.	2
4	Визначення в'язкості рідин методом Стокса.	2
5	Відзначення коефіцієнта динамічної в'язкості повітря.	2
6	Визначення відношення теплоємностей газу методом Клемана-Дезорма.	2
7	Визначення критичної температури етилового спирту.	2
8	Визначення вологості повітря. Гігрометри та психрометри.	2
9	Зміна ентропії в реальних системах.	2
10	Визначення коефіцієнта поверхневого натягу рідин методом Ребіндера.	2
11	Визначення питомої теплоємності рідин електрокалориметром.	2
12	Фазовий перехід першого роду на прикладі переходу води в пару при температурі кипіння.	2
13	Визначення коефіцієнта об'ємного розширення рідин методом Дюлонга і Пті та коефіцієнта лінійного розширення твердих тіл методом Менделєєва.	2

14	Вивчення кристалізації твердих тіл методом кривої охолодження.	2
15	Визначення питомої теплоємності металів методом охолодження.	2
	Разом	30

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Молекулярно-кінетичні уявлення про речовину	4
2.	Тема 2. Основне рівняння кінетичної теорії газів	10
3.	Тема 3. Рівняння стану ідеального газу	10
4.	Тема 4. Основні закони ідеального газу	10
5.	Тема 5. Розподіл швидкостей молекул за Максвеллом	10
6.	Тема 6. Барометрична формула. Закон Максвелла-Больцмана	10
7.	Тема 7. Число зіткнень і довжина вільного пробігу молекул	8
8.	Тема 8. Теплопровідність газів	8
9.	Тема 9. Дифузія газів	8
10.	Тема 10. Внутрішнє тертя в газах	10
11.	Тема 11. Перше начало термодинаміки.	10
12.	Тема 12. Політропні процеси в ідеальних газах.	10
13.	Тема 13. Робота при ізопроцесах.	10
14.	Тема 14. Друге начало термодинаміки.	10
15.	Тема 15. Ентропія. Третє начало термодинаміки.	10
16.	Тема 16. Реальні гази. Ефект Джоуля-Томсона.	10
17.	Тема 17. Рідини. Рідкі розчини.	10
18.	Тема 18. Тверді тіла.	10
	Разом	168

8. Методи навчання

Лекція, мульти-медіа презентація, демонстраційний експеримент реальний та у режимі on-line, дискусія, розв'язування задач.

9. Методи контролю

- Перевірка засвоєння теоретичного матеріалу:
  - тестування з кожної теми курсу;
  - доповіді на практичних заняттях;
  - написання рефератів.
- Перевірка якості засвоєння вмінь і навичок:
  - оцінювання якості розв'язування задач на практичних заняттях;
  - домашні розрахункові роботи.
- Перевірка якості виконання лабораторних робіт:
  - здача теоретичних відомостей;

- 2) допуск до проведення лабораторної роботи (будова установки, техніка безпеки);
- 3) зарахування виконаної лабораторної роботи.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Розподіл балів, які отримують студенти на заліку

Поточне тестування та самостійна робота														Сума	
Змістовий модуль 1.															
Л.р. №1	Л.р. №2	Л.р. №3	Л.р. №4	Л.р. №5	Л.р. №6	Л.р. №7	Л.р. №8	Л.р. №9	Л.р. №10	Л.р. №11	Л.р. №12	Л.р. №13	Л.р. №14	Л.р. №15	100
7	7	6	6	7	7	6	7	6	7	7	7	7	7	6	

Розподіл балів, які отримують студенти на екзамені

Поточне тестування та самостійна робота				Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1					
Тест	Тест	Тест	Практичні	50	100
T1	T2	T3			
10	10	10	20		

Розподіл балів, які отримують студенти за курсову роботу

Пояснювальна записка	Ілюстративна частина	Захист роботи	Сума
50	30	20	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D		
50 – 59	E	задовільно	
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Медійні матеріали для читання лекцій.
2. Прилади для демонстраційного експерименту.
3. Інструкції до лабораторних робіт, видані окремою книгою.
4. Тести для контролю знань студентів.
5. Програмне забезпечення: навчально-контролюючі програми з кожної теми курсу

12. Рекомендована література

Базова

1. Галушак М.О., Фреїк Д.М.. Курс фізики. Основи молекулярної фізики та термодинаміки. К. ІСДОУ, 1993. – 240 с.
2. Фреїк Д.М., Лисак А.В., Чобанюк В.М. Молекулярна фізика. Термодинаміка. Фізичний практикум – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2012. – 115 с.
3. Прокопів В.В. Конспекти лекцій з молекулярної фізики. Навчальний посібник – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2016. – 68 с.
4. Фреїк Д.М. Фізика. Молекулярна фізика і термодинаміка. Івано-Франківськ.: Плай, 2001 – 34 с.
5. Фреїк Д.М., Никируй Л.І., Чобанюк В.М. Фізика твердого тіла. Лабораторний практикум. Т.1. Кристалічна структура: навчальний посібник – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2009. – 116.
6. Фреїк Д.М., Прокопів В.В. Підготовка і оформлення курсової, бакалаврської, дипломної та магістерської робіт. Методичні вказівки – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2009. – 36 с.
7. Никируй Л.І. Математична обробка результатів фізичного експерименту: Навчально-методичний посібник. – Івано-Франківськ: Видавництво «Гостинець», 2010. – 58 с.
8. Матвеев А.Н. Молекулярная физика. Учеб. пособие.-М.: Высшая школа, 1981.
9. Кикоин И.К. Молекулярная физика.-М.:Наука, 1976.
10. Дутчак Я.Й., Якібчук П.М. Молекулярна фізика. - К.: НМКВО, 1991.
11. Сивухин Д.В. Общий курс физики. Учеб.пособие.-М.: Наука, 1976.
12. Савельев И.В. Курс общей физики. Т.1.Механика, Молекулярная физика.- М.: Наука, 1977.
13. Шебалин О.Д. Молекулярная физика.-М.: Высшая школа, 1978.
14. Телеснин Р.В. Молекулярная физика.-М.: Высшая школа, 1973.
15. Яворський В.М., Детлаф А.А., Мілковський Б. Курс фізики.Т.1.-К.:Вища школа, 1970.
16. Гершензон Е.М., Малов Н.Н., Мансуров А. Курс общей физики. Молекулярная физика.-М.: Просвещение, 1982.

17. Орир Дж.. Физика.Т.1.-М.:Мир, 1981.
18. Дущенко В.П. Загальна фізика. Механіка. Молекулярна фізика. - К.: НМКВО, 1991.

Допоміжна

1. Сборник задач по общему курсу физики: Термодинамика и молекулярная физика. /Под ред. Сивукина Д.В./ М., Наука, 1976.
2. Савельев И.В. Сборник вопросов и задач по общей физике.- М., Вища школа, 1981.
3. Дущенко В.П. Фізичний практикум. Ч.1, Київ, Вища школа, 1981.
4. Лабораторные занятия по физике./ Под ред. Гольдина Л.Л./ М., Наука, 1983.
5. Гапчин Б.М., Дутчак Я.Й., Френчко В.С. Молекулярна фізика. Лабораторний практикум. Львів. Світ, 1990.
6. Заг. фізика. Збірник задач. За загальною редакцією І.Г.І орбачука: - Київ "Вища школа", 1993р. 360с.
7. Бабаджян Е.И., Гервиде В.И., Дубовик В.М., Нерсесов З.А. Сборник качественных вопросов и задач по общей физике: Москва, Наука. 1990. 310с.
8. Волькенштейн В.С. Сборник задач по общему курсу физики,- М. Наука 1984. 380с.
9. Савельев И.В. Сборник вопросов и задач по общей физике. М. Наука. 1988. 88с.
10. Касандрова О.Н., Матвеев А.Н., Попов В.В. Методика решения задач по молекулярной физике.-Изд. Московского университета. 1982. 202с.
11. Остроухов Н.А. і інш. - Розв'язування задач з курсу загальної фізики. Практикум. - К. «Рад.школа».1966. 503с.
12. Булат В.Л. и др. Задачник практикум по курсу общей физики. Молекулярная физика и введение в термодинамику - М. Просвещение, 1975.
13. Новодворская Е.М. Методика проведення упражнень по физике во втузе.-М. Высшая школа. 1970. 336с.
14. Анциферов Л.И., Панькевич Г.М., Пищиков И.М.. Практикум по решению физических задач. "Механика. Молекулярная физика" - Курск, 1982. 110 с.

13. Інформаційні ресурси

1. <http://lib.pu.if.ua/> – наукова бібліотека Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.
2. <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
3. <http://www.d-learn.pu.if.ua/> <http://www.d-learn.pu.if.ua/> – система дистанційного навчання ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».